

Sp.

328. Tillaga til þingsályktunar

[184. mál]

um friðarfræðslu.

Flm.: Guðrún Agnarsdóttir, Eiður Guðnason, Guðmundur Bjarnason,
Guðrún Helgadóttir, Gunnar G. Schram, Helgi Seljan, Jóhanna Sigurðardóttir,
Kristín Halldórsdóttir, Kristín S. Kvaran, Páll Pétursson,
Salome Þorkeldsdóttir, Sigríður Dúna Kristmundsdóttir, Stefán Benediktsson.

Alþingi ályktar að fela menntamálaráðherra að hefja undirbúning að frekari fræðslu um friðarmál á dagvistunarstofnunum, í grunnskólum og framhaldsskólum landsins. Markmið fræðslunnar verði að glæða skilning á þýðingu og hlutverki friðar og rækta hæfileika til þess að leysa vandamál án ofbeldis og leita friðar í samskiptum einstaklinga, hópa og þjóða.

Greinargerð.

Æ fleiri þjóðir hafa tekið upp friðarfræðslu í skólum sínum í anda þeirrar samþykktar Sameinuðu þjóðanna um friðarfræðslu sem þær eiga aðild að. Þessi samþykkt var gerð 1974 og eiga Íslendingar aðild að henni eins og hinar Norðurlandþjóðirnar. Það er því full ástæða til þess að vekja athygli á því sem þegar hefur verið gert í þessum efnum, styðja það og efla þannig að kennurum sé gert kleift að sinna þessu verkefni svo sem þeim ber skylda til.

Stöðugt fleiri einstaklingar gera sér grein fyrir því að sú leið ofbeldis, hernaðar og ógnarjafnvægis, sem þjóðir heimsins hafa farið til að ná fram vilja sínum og staðfesta mátt sinn, er ekki lengur viðunandi. Tortímingargeta þeirra vopna, sem herveldin hafa nú yfir að ráða, er svo mikil að þau ógna öllu lífi á jörðinni. Þó að oft hafi verið þörf er nú meiri nauðsyn en nokkru sinni fyrr að efla frið milli manna og þjóða.

Ein vænlegasta leið til friðar er að tryggja honum sess í hugum og atferli þeirra sem erfa löndin og efla hæfileika þeirra til að leysa deilur sínar á friðsamlegan hátt. „Þar sem stríð eiga upptök sín í hugum manna þá er það í mannhuganum sem við þurfum að treysta varnir friðarins“ (úr formála stofnskrár UNESCO).

Friðarfræðsla leitast við að dýpka vitund, vitneskju og skilning á deilum milli einstaklinga, innan þjóðfélaga og milli þjóða. Hún rannsakar orsakir deilna og átaka sem má finna samofnar skynjunum, verðmætamati og viðhorfum einstaklinga. Enn fremur má finna orsakir þeirra í félagslegri, stjórnmálalegri og efnahagslegri gerð þjóðfélagsins. Friðarfræðsla hvetur til þess að leita annarra leiða sem fela í sér lausnir á deilum án ofbeldis og hvetur jafnframt til þróunar þeirra hæfileika sem nauðsynlegir eru til að beita slíkum lausnum.

Frið ætti ekki einungis að skilgreina sem það tímabil þegar ekki geisar styrjöld. Mikið óréttlæti getur ríkt þó að ekki sé barist. Friðarástand þarfnast viðhalds, gæslu, og það felur í sér og eflir réttlæti, frelsi, jafnrétti og samvinnu á öllum sviðum.

Fríðarfræðsla eykur skilning á einstaklingnum, eðli hans, árásarhvöt og hvernig hann getur lifað í samlyndi við aðra. Stríð er ekki eina birtingarmynd ofbeldis. Svið fríðarfræðslu ætti að ná til félagslegra vandamála, sem leiða til ofbeldis, svo og til einstaklingsvandamála.

Í samræmi við ályktanir Sameinuðu þjóðanna ætti fríðarfræðsla að fela í sér fræðslu um afvopnun. Slík fræðsla mundi útskýra m. a. eðli og afleiðingar kjarnorkustyrjaldar.

Markmið fríðarfræðslu:

- 1) Að skilja þýðingu og hlutverk fríðar og rækta hæfileika til að leita fríðar í samskiptum einstaklinga, hópa og þjóða.
- 2) Að glæða ábyrgðartilfinningu fyrir eigin ákvörðunum og gerðum.
- 3) Að þroska skilning á því hve einstaklingar, hópar og þjóðir eru háð hvert öðru.
- 4) Að skilja eðli og orsakir deilna, og athuga, skilja, meta og nýta aðferðir til að leysa deilur.
- 5) Að þekkja ýmsa líffræðilega og félagslega þætti sem hafa áhrif á mannlega hegðun.
- 6) Að rækta skilning á réttlæti og velferð með og meðal einstaklinga og þjóðfélaga.
- 7) Að glæða virðingu og ábyrgðartilfinningu einstaklinga fyrir:
 - i) frelsi einstaklingsins og mannréttindum
 - ii) menningarlegum fjölbreytileika
 - iii) umhverfinu
 - iv) samvinnu bæði innan bekkjarins og utan
 - v) hugsun sem skírskotar til viðmiðunar við heiminn, þjóðareiningu, bæjarsamfélag eða smærri hópa.
- 8) Að þróa sjálfsvitund, skilning á öðrum og þá hæfileika sem nauðsynlegir eru til að gera einstaklingum kleift að taka virkan þátt í að mynda réttlát og friðsamleg tengsl við aðra.
- 9) Að þróa kennsluáðferðir sem byggjast á samvinnu og hlutdeild í samræmi við það sem að ofan greinir.

Fríðarfræðsla í skólum erlendis er sjaldnast aðskilin námsgrein en er öllu heldur aðlöguð sem ný vídd eða viðurkenning þess að í hverri námsgrein þurfum við stöðugt að mæta málefnum fríðar og deilna í daglegu lífi og á alþjóðavettvangi.

Það er nauðsynlegt að leggja áherslu á að fríðarfræðsla er ekki hugsuð sem ný námsgrein sem skjóta þurfi inn í námsefnið á kostnað einherrar annarrar námsgreinar. Markmiðið er miklu fremur að tryggja það að innan almennrar námsstefnu skóla sé skýr stefna um fríðarfræðslu.

Eðlilegt er að þessi fræðsla verði tekin upp í tengslum við þá námsefnisgerð og það þróunarstarf í skólum sem nú er unnið að.